

Wosik, Henryk

Gospodarka finansowa

Notatki Płockie 15/2-56, 8-10

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gospodarka finansowa

Budżet województwa na przestrzeni lat 1966—1969 wykonywany był z roku na rok w kwotach coraz to wyższych, głównie w rezultacie przyrostu urzędzeń gospodarczych i socjalno-kulturalnych oraz zwiększenia się zadań produkcyjnych, a także usług na rzecz ludności.

W porównaniu z wykonaniem budżetu za rok 1966 — w roku 1969 osiągnięto dochody wyższe o 12,9%, a dokonane wydatki wzrosły o 13,8%. W ramach budżetu zbiorczego województwa budżety miast nie stanowiących powiatu wzrosły w analogicznym okresie: w dochodach o 17,2% i w wydatkach o 17,7%. Budżety miast stanowiących powiaty wzrosły w tempie nieco wolniejszym, a mianowicie: w dochodach o 8,2%, a w wydatkach o 7,6%.

Korzystniejsze ukształtowanie się dynamiki wzrostu realizowanych w latach 1966—1969 dochodów i wydatków budżetu miast nie stanowiących powiatu wynika z ich rozwoju, w połączeniu z usuwaniem dysproporcji do większych, lepiej zagospodarowanych miast, oraz z porządkowania poszczególnych miast, przynajmniej częściowo niwelującego uprzednio istniejące zaniedbania, zwłaszcza w zakresie urzędzeń komunalnych.

Realizacja wydatków budżetowych oraz wyników działalności w latach 1966—1969 przedstawia następujące zestawienie:

Rok	Udział budżetów miast nie stan. powiatów w zbiorczym budżecie województwa w proc.	Wysokość wydatków budżetowych w tys. zł	Osiągnięte nadwyżki budżetowe w tys. zł	Ilość miast	Niedobory budżetowe w tys. zł	Ilość miast
1966	10,6	553511	29543	57	1674	7
1967	11,4	601916	31000	60	762	4
1968	11,3	604164	38047	58	1174	6
1969	10,9	651372	28924	62	253	1

Rezultatem pracy miast nie stanowiących powiatu są efekty w postaci nadwyżek budżetowych. Znaczną nadwyżką za 1969 rok zamknęły swą działalność miasta: **Ciechanów**, **Ostrołęka**, **Wyszków** i inne. Minimalne nadwyżki osiągnęły: **Mszczonów**, **Mordy** i **Zuromin**, a miasta **Grójec** i miasto stanowiące powiat — **Pruszków** miały niedobory.

Uchwalony na rok 1970 budżet zbiorczy województwa zamyka się po stronie dochodów i wydatków kwotą 5 366 882 tys. zł, w tym: budżety miast nie stan. pow. wynoszą 605 609 tys. zł, co stanowi 11,3% ogółu budżetu. Jest on nieco niższy, od wykonanego w roku 1969, gdyż nie obejmuje dodatkowych kredytów z nadwyżek budżetowych i z budżetu centralnego, a ponadto z powodu zmiany systemu

finansowania inwestycji, polegającej na tym, że inwestycje nowe będą finansowane w roku 1970 kredytem bankowym. Mimo jednak zmian w sposobie finansowania inwestycji, budżety miast nie stanowiących powiatu, w warunkach porównywalnych w stosunku do uchwalonych na rok 1969, wzrastają o ok. 75 mln zł, to jest o 14%, głównie z powodu wydatnego zwiększenia wydatków budżetowych na kapitalne remonty, w tym na gospodarkę komunalną i mieszkaniową w miastach i osiedlach o blisko 54 mln zł.

Wydatki budżetowe miast i osiedli w latach 1966—1968 miały pokrycie: w dochodach własnych z wpływów podatkowych, z wpłat przedsiębiorstw, z rozliczeń z niektórymi zakładami budżetowymi lub też z odpłatności za usługi oraz w środkach wyrównawczych z budżetu wyższych szczebli. Poważnym źródłem finansowania dodatkowych zadań było także angażowanie środków finansowych z nadwyżek budżetów miast, a także z dotacji uzyskiwanych z nadwyżek budżetów powiatowych i wojewódzkiego. W ramach dochodów własnych miast znacznymi źródłami dochodowymi są wpływy z podatków od nieruchomości i od lokali, które stanowią pokaźną kwotę wynoszącą około 150 mln zł rocznie.

W realizacji podatków od nieruchomości i od lokali niepokojącym faktem jest istnienie stosunkowo wysokich zaległości, wyrażających się kwotą blisko 19 mln zł, która stanowi dodatkowe źródło rezerw do budżetów miast. Stosunkowo duże zaległości występują w miastach: **Płock**, **Otwock**, **Siedlce**, **Wołomin** i **Piaseczno**. Dobre wyniki w realizacji podatków mają: **Ostrołęka**, **Płońsk**, **Ryki** i **Wyszków**.

Poważną rolę w gospodarce miast i osiedli spełniają przedsiębiorstwa powiązane z ich budżetami, a szczególnie przedsiębiorstwa komunalne oraz gospodarki mieszkaniowej. Wykonanie planów tych przedsiębiorstw za okres ubiegłych 4 lat oraz plan przyjęty na rok 1970, przedstawia się następująco:

Treść	w tys. zł				
	Wykonanie				Plan
	1966 r.	1967 r.	1968 r.	1969 r.	1970 r.
Ilość przedsiębiorstw	36	46	49	52	74
Sprzedaż ogółem	191 678	274 073	347 648	388 261	446 789
Koszt własny	185 015	262 675	336 850	379 588	438 418
Akumulacja na sprzedaży	6 663	11 398	10 798	8 673	8 371

W przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej i mieszkaniowej następuje ciągły wzrost sprzedaży, spowodowany zwiększeniem się ilości przedsiębiorstw oraz ogólnym wzrostem świadczonych usług gospodarki komunalnej i mieszkaniowej na rzecz ludności, instytucji i innych jednostek. Należy jednak podkreślić, że koszty własne omawianych przedsiębiorstw GKiM wzrastały w latach 1966—69 znacznie szybciej od wzrostu sprzedaży usług. Spowodowało to

walo to wzrost poziomu kosztów z 96,5% w roku 1966 do 97,8% w roku 1969. Taki układ kosztów do sprzedaży jest częściowo wynikiem dużego przyrostu nowych przedsiębiorstw o wyższych kosztach, niemniej jednak daje się zauważyć nie uzasadnioną tendencję wzrostu kosztów, co wymaga polepszenia gospodarności.

Występujący wzrost kosztów znalazł ujemne odbicie w wypracowanej akumulacji. Duży wpływ na wielkość akumulacji z całokształtu działalności mają straty nadzwyczajne, które w omawianym okresie wahały się w granicach od 1751 tys. zł do 4025 tys. zł. Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w **Błoniu, Piasecznie, Żuraminie i Żyrardowie** poniosły straty. Natomiast takie same przedsiębiorstwa w **Płocku, Sochaczewie, Ursusie i Przasnyszu** osiągnęły znacznie lepsze wyniki od planowanych. Podobna sytuacja jest w przedsiębiorstwach Budownictwa Komunalnego i Miejskiego Handlu Detalicznego. Świadczy to, że jeszcze **niektóre miasta nie sprawują właściwego nadzoru nad działalnością swych przedsiębiorstw.**

Gospodarka miasta jest finansowana nie tylko kredytem budżetowym, lecz także ze środków finansowych gospodarki pozabudżetowej, w tym głównie zakładów budżetowych, jak np. zakłady gospodarki mieszkaniowej, zakłady gospodarki komunalnej, przedszkola miejskie i inne, przy czym plany finansowe aktualnie istniejących zakładów w miastach są wykonywane na kwotę ok. 120 mln, zł rocznie. Biorąc pod uwagę te niebagatelne rozmiary zadań realizowanych ze środków pozabudżetowych oraz ich charakter, polegający niemal wyłącznie na świadczeniu usług dla ludności miast, należy także zwracać uwagę na **wzmoczenie gospodarności w wykorzystywaniu tych środków na rzecz stałego polepszenia jakości usług oraz potanienia kosztów.**

Potrzeby miast i ich ludności zaspokajane są także w poważnym stopniu środkami budżetów wyższych szczebli, zaś rozwój miast zależy nie tylko od rozwoju przedsiębiorstw powiązanych z budżetami miast, lecz także przedsiębiorstw podporządkowanych radom narodowym wyższego szczebla i przedsiębiorstw kluczowych, objętych budżetem centralnym. W ostatnich latach zostały stworzone po temu szczególnie korzystne warunki, wynikające z deglomeracji przedsiębiorstw. W odniesieniu do zakładów finansowanych z wyższego szczebla, obejmujących swymi usługami także potrzeby miast, należy wymienić np. takie, jak szkoły zawodowe różnego typu, zasadnicze i stopnia licealnego, kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży, szpitale powiatowe i wojewódzkie, sanatoria, uzdrowiska, powiatowe domy kultury, przedsiębiorstwa produkcyjne handlowe, budowlane itp.

W efekcie dotychczasowego rozwoju miast uzyskaliśmy poważne korzyści gospodarcze i społeczne, usuwając częściowo dysproporcje, które istniały uprzednio w porównaniu z miastami większości innych województw.

Szczególne osiągnięcia miast w zakresie gospodarczym, to ich uporządkowanie zewnętrzne, polepszenie warunków mieszkaniowych poprzez budownictwo mieszkaniowe, państwowe i spółdzielcze, urządzeń sze-

regu nowych ulic i chodników, ulepszenie nawierzchni ulic uprzednio istniejących, budowa i modernizacja urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych itp.

Nastąpiła także znaczna poprawa w rozwoju społecznej sieci usługowej oraz usług rzemieślniczych dla ludności. Zwiększają się także stale świadczenia socjalno-kulturalne, co wynika z corocznych przyrostów wydatków budżetów miast uchwalanych na zadania oświaty, zdrowia, kultury, opieki społecznej średnio o około 5% rocznie.

Biorąc pod uwagę rozwój miast nie stanowiących powiatu i osiedli, a w związku z tym wzrost zadań także w zakresie administracyjnym, w roku 1969 **przydzielono, kosztem ograniczenia obsady osobowej w wydziałach prezydium rad narodowych wyższego szczebla, dodatkowe etaty na polepszenie obsady biur, a także uporządkowano struktury organizacyjne w wydziałach prezydium rad narodowych miast o liczbie mieszkańców powyżej 20 tysięcy oraz wzmocniono etatowo prezydium r. n. miast mniejszych, posiadających obsadę osobową zbyt szczupłą w stosunku do realizowanych zadań administracyjnych.** W sumie miasta uzyskały dodatkowo 44 etaty, w tym 37 ze szczebla wojewódzkiego i 7 ze szczebla powiatowego, a ponadto dla nowo powstałego miasta **Lochowa** przydzielono 8 etatów uzyskanych w wyniku likwidacji niektórych gromad w końcu 1968 r. W ten sposób stworzono miastom lepsze warunki do wykonywania zadań prezydium miejskich rad narodowych w realizacji ich zadań, w tym głównie w zakresie organizacji, kierowania i nadzorowania działalności gospodarczej i usługowej jednostek budżetowych oraz gospodarki pozabudżetowej i przedsiębiorstw.

W rozwoju i porządkowaniu miast nie małą rolę odegrały środki funduszu miejskiego oraz uzyskiwane przez większość miast nadwyżki budżetowe, angażowane corocznie na realizację dodatkowych zadań. Należy tu na przykład podkreślić, że wydatki na kapitalne remonty urządzeń komunalnych i na drobne inwestycje komunalne były, dzięki zaangażowaniu funduszu miejskiego i nadwyżek, często dwukrotnie wyższe od zakładanych na ten cel wydatków w uchwalonych na dany rok budżetach miast.

Aktualnie trudna sytuacja gospodarza państwa, wynikła z ubiegłorocznych niekorzystnych warunków atmosferycznych oraz z innych okoliczności, spowodowała konieczność przejściowego ograniczenia możliwości dysponowania środkami nadwyżek budżetowych, które można będzie przeznaczać tylko na takie cele, jak **uzupełnienie rezerw kasowych budżetu, spłaty zobowiązań z lat poprzednich oraz finansowanie niedoborów i wzrostu środków obrotowych przedsiębiorstw.** Jednocześnie zostały podjęte dalsze decyzje władz centralnych i wojewódzkich w kierunku utrzymania wprowadzonych w 1969 r. rygorów oszczędnościowych również na rok 1970. Ograniczenia odnoszą się zwłaszcza do szczególnie **ogłędnej gospodarki etatami i funduszem plac, poprzez podnoszenie wydajności pracy oraz zasadności i legalności dokonywanych wypłat wynagrodzeń, a także poprzez ograniczanie różnorodnych prac wykonywanych na zlecenie — opłacanych z bezoso-**

bowego funduszu plac, a nie uzasadnionych gospodarczą koniecznością, to jest nie przynoszących istotnych efektów ekonomicznych. Należy również zmniejszyć, o określony procent w stosunku do wykonania za 1969 r. wydatki na podróże służbowe wszystkich jednostek, zakładów i przedsiębiorstw i wydatki materiałowe administracji terenowej, oraz w ogóle zaniechać zakupów mebli i urządzeń biurowych dla komórek typu administracyjnego.

Niezależnie od zarządzeń oszczędnościowych nowe przepisy, w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów nie dopuszczają do dowolnego zwiększania w ramach budżetu wydatków na kapitalne remonty i na inwestycje pozalimitowe. Te ograniczenia i zmiany powodują zwiększenie roli środków pozabudżetowych w gospodarce miast, a zwłaszcza funduszu miejskiego, z którego środki finansowe na cele przewidziane w przepisach o tym funduszu mogą być wykorzystywane bez ograniczeń, jedynie pod warunkiem zachowania zasad legalności i celowości oraz przestrzegania właściwego trybu postępowania i dokumentacji.

W związku z tym należy podkreślić, że funduszem miejskim wprowadzanym stopniowo od 1967 r. dysponuje obecnie już 59 miast, to jest wszystkie o liczbie mieszkańców do 20 tysięcy. Plany finansowe funduszu, oparte głównie na udziałach w niektórych źródłach dochodowych budżetu, przedstawiały się w poszczególnych latach następująco:

1967 r. — 34 miast i osiedli — kwota 25 276 tys. zł,
1968 r. — 43 „ „ „ 36 666 tys. zł,
1969 r. — 55 „ „ „ 47 950 tys. zł,
1970 r. — 59 „ „ „ 54 669 tys. zł.

Doświadczenia lat ubiegłych wykazały, że środki funduszu miejskiego w wielu przypadkach nie były wykorzystywane celowo. Zdarzały się przypadki rozdabiania ich na różne mało istotne dla gospodarki miast cele, a nawet na wydatki, nie przewidziane w postanowieniach przepisów o funduszu miejskim. Biorąc więc pod uwagę konieczność stosowania w obecnej sytuacji ekonomicznej koncentracji środków na wydatki przynoszące szybkie i realne efekty, niezbędne

jest takie ukierunkowanie wykorzystania funduszu miejskiego, które zapewni realizację najpilniejszych dodatkowych zadań inwestycyjnych i remontowych.

Z przedstawionych zagadnień gospodarki finansowej miast wynikają następujące kierunki działania:

- pogłębienie analizy przebiegu realizacji zadań gospodarczych i wyników finansowych w działalności budżetowej i pozabudżetowej,
- zabezpieczenie pełnej i terminowej realizacji dochodów podatkowych i niepodatkowych,
- wzmocnienie nadzoru nad gospodarką przedsiębiorstw, nakładając na ich kierownictwa osobistą odpowiedzialność za wyniki działalności,
- działanie w kierunku celowego i oszczędnego wydatkowania środków finansowych poprzez przestrzeganie rygorów oszczędności i obniżania kosztów w realizacji każdego zadania,
- koncentrowanie posiadanych środków finansowych na najważniejsze zadania gospodarcze i niedopuszczanie do nadmiernego i gospodarczo nieuzasadnionego wzrostu wydatków na mniej pilne potrzeby,
- gromadzenie na funduszach miejskich znaczniejszych kwot, pochodzących z wpłat społeczeństwa, funduszy zakładowych przedsiębiorstw i czystych nadwyżek od spółdzielczości,
- racjonalne wykorzystywanie funduszu miejskiego, dając pierwszeństwo nakładom na inwestycje i kapitalne remonty.

Planowa i celowa gospodarka wszystkimi środkami finansowymi, będącymi w dyspozycji rad narodowych, wymaga intensywnego ich wykorzystywania na określone cele, najbardziej potrzebne dla podnoszenia gospodarki terenowej. Dlatego też niezbędne jest wzmocnienie dyscypliny finansowo-budżetowej oraz właściwe organizowanie pracy i nadzorowanie przebiegu wykonywania poszczególnych zadań.

ANTONI SŁAWIŃSKI

Działalność samorządu mieszkańców

Okres ostatnich lat charakteryzował się poszukiwaniem nowych form organizacyjnych i metod działania zmierzających do podniesienia efektywności pracy samorządu mieszkańców. Wiąże się to ze stałym wzrostem roli i znaczenia organów przedstawicielskich w rozwiązywaniu spraw terenu. Ważną rolę w tej dziedzinie odegrały zalecenia Komisji d/s Rad Narodowych Rady Państwa z września 1967 r. w sprawie organizacji, działalności i trybu przeprowadzania wyborów samorządu mieszkańców i wydane na ich podstawie Wytyczne Prezy-

dium WRN z maja 1968 r. oraz wzorcowy regulamin komitetów blokowych.

W rezultacie dokonania przez miejskie rady narodowe oceny pracy komitetów blokowych, przy okazji uchwalenia nowych regulaminów ich pracy, a następnie przedyskutowania regulaminów i wynikających z nich zadań z mieszkańcami poszczególnych rejonów miast ożywiła się działalność ogniw samorządu mieszkańców i rozszerzyła społeczna baza ich oddziaływania. Znajdowało to swój wyraz zwłaszcza w: